

Universal Xalqaro Ilmiy Jurnal

Jurnalning bosh sahifasi: <https://universaljurnal.uz>

Universal International Scientific Journal

e-ISSN: [30660-1540 \(online\)](https://doi.org/10.30660/1540)

Year: 2024 Issue: 1 Volume: 9

Published: 12.12.2024 <https://universaljurnal.uz>

International indexes

GOOGLE SCHOLAR

CROSSREF (OAK BAZA)

ZENODO

OPEN AIRE

EUROPUB

RESEARCHGATE (OAK BAZA)

SJIF

Xo'jamberdiyeva Zebiniso Sobitjon qizi

Andijon davlat pedagogika universiteti

Uzbekistan

xojamberdiyevmuhammadqodir@gmail.com

QO'NG'IR SUV O'TLRINING TABIATDAGI O'RNI, TARQALISHI, KO'PAYISHINI VA AHAMIYATI

Abstract: Brown algae, scientifically known as Phaeophyta or Phaeophyceae, are multicellular organisms living in marine waters. They are distinguished by their pigments and ecological significance. These plants are widely distributed in cold and temperate aquatic ecosystems. Brown algae are a crucial factor in supporting marine life and are also considered economically valuable.

Keywords: Phaeophyta, eukaryote, thallus, chlorophyll, fucoxanthin, photosynthesis, isogamy.

Annotatsiya: Qo'ng'ir suv o'tlari, ilmiy nomi bilan Phaeophyta yoki Phaeophyceae, dengiz suvida yashovchi ko'p hujayrali organizmlardan iborat bo'lib, ular o'zining pigmentlari va ekologik ahamiyati bilan ajralib turadi. Ushbu o'simliklar sovuq va mo'tadil suv ekotizimlarida keng tarqalgan. Ular dengiz hayotini qo'llab-quvvatlovchi muhim omil bo'lib, bir vaqtning o'zida iqtisodiy jihatdan ham qimmatli hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Phaeophyta, eukariot, talom, xlorofil, fukoksantin, gotosintez, izogamiya.

Аннотация: Бурые водоросли, известные под научным названием Phaeophyta или Phaeophyceae, представляют собой многоклеточные организмы, обитающие в морской воде. Они

выделяются своими пигментами и экологической значимостью. Эти растения широко распространены в холодных и умеренных морских экосистемах. Бурые водоросли играют важную роль в поддержании морской жизни и одновременно имеют значительную экономическую ценность.

Ключевые слова: Phaeophyta, эукариоты, таллом, хлорофилл, фукоксантин, фотосинтез, изогамия.

Language: Uzbek

Citation: Khojamberdiyeva, Z. (2024). THE PLACE, DISTRIBUTION, REPRODUCTION AND IMPORTANCE OF BROWN WATER GRASS IN NATURE. Universal International Scientific Journal, 1(9), 95–98. Retrieved from <https://universaljournal.uz/index.php/jurnal/article/view/1223>

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14447188>

Qo'ng'ir rangli suv o'tlari (Phaeophyta yoki Phaeophyceae) — bu asosan dengiz suvida yashaydigan, eukariot organizmlar bo'lib, ular o'zining maxsus pigmentlari tufayli qo'ng'ir rangga ega. Quyida ular haqida batafsil ma'lumot berilgan. Qo'ng'ir suv o'tlari ko'p hujayrali bo'lib, murakkab tuzilishga ega. Talomning asosiy pigmentlari xlorofill a va c, shuningdek, fukoksantin bo'lib, bu ularga qo'ng'ir rang beradi. Ularning asosiy zahira moddasi laminarin va mannit hisoblanadi. Shuningdek, yog'lar va boshqa polisaxaridlar ham zahira moddasi sifatida saqlanadi. Qo'ng'ir suv o'tlari (Phaeophyceae) sinfi bir necha tartibga bo'linadi. Bu tartiblar ularning tuzilishi, yashash muhiti va ko'payish xususiyatlariga qarab tasniflanadi. Quyida qo'ng'ir suv o'tlarining asosiy tartiblari keltirilgan:

1. Ectocarpales — Oddiy tuzilgan, asosan tolalar shaklida bo'lgan suv o'tlar. Ko'pincha qirg'oq bo'yi hududlarda uchraydi. Masalan, Ectocarpus turi.

2. Dictyotales — Yassi, shoxlangan tuzilishga ega bo'lgan qo'ng'ir suv o'tlari. Ular issiq va mo'tadil suv hududlarida uchraydi. Masalan, Dictyota turi.

3. Laminariales — Bu tartibga yirik va murakkab tuzilishga ega bo'lgan qo'ng'ir suv o'tlari kiradi. "Dengiz karam" deb ataluvchi Laminaria turlari bu tartibga kiradi. Sovuq suv hududlarida keng tarqalgan.

4. Fucales — Yirik va shoxlangan tuzilishga ega. Masalan, Fucus va Sargassum turlari bu tartibga mansub. Tropik va subtropik hududlardagi suvlarning yuzasida suzib yuradi.

5. Sphacelariales — Bu tartib mayda va shoxlangan suv o'tlaridan tashkil

topgan. Ko'pincha qirg'oq bo'yi suvlarida uchraydi.

6. Tilopteridales — Nisbatan kam uchraydigan tartib bo'lib, ularning vakillari kichik va tolalar shaklida bo'ladi.

Tabiatdagi ahamiyat - Dengiz ekotizimlarida muhim o'ringa ega bo'lib, ko'plab organizmlar uchun oziq-ovqat va boshpana vazifasini bajaradi. Qo'ng'ir suv o'tlari algin kislotasi (stabilizator va qalinlashtiruvchi vosita sifatida) olinadigan muhim manbadir. Oziq-ovqat sanoati va farmatsevtikada ishlatiladi. Kislorod ishlab chiqarishda va karbonat angidridni yutishda katta rol o'ynaydi. Asosan sovuq va mo'tadil iqlimli dengizlarda uchraydi, ammo ba'zilar tropik suv hududlarida ham yashaydi. Dengizlarning plyaj zonalarida (litoral zonasi) yoki chuqurroq suv qatlamlarida (sublitoral zonasi) o'sadi. Suv harorati, sho'rlik darajasi va yorug'likka yuqori moslashuvchanlik ko'rsatadi.

Tuzilishi va Morfologiyasi — Qo'ng'ir suv o'tlari o'zining murakkab talom tuzilishi bilan ajralib turadi: 1. Talom: Ular ildizga o'xshash rizoid, poyaga o'xshash kauloid va bargsimon filloidlardan iborat. 2. Hujayra devori: Sellyuloza va algin kislotasidan tashkil topgan. Algin kislotasi ularga elastiklik va mexanik mustahkamlik beradi. 3. Pigmentlari:

Asosiy pigmentlari xlorofill a va c, yordamchi pigmenti esa fukoksantin bo'lib, bu ularga qo'ng'ir rangni beradi. Fukoksantin pigmenti suvning chuqur qatlamlarida yorug'likni samarali yutish imkonini beradi.

Ekologik Xususiyatlari — Qo'ng'ir suv o'tlari dengiz ekotizimining muhim qismi hisoblanadi. Dengiz hayotiga ta'siri: Ular baliqlar va boshqa dengiz hayvonlari uchun oziq va boshpana vazifasini bajaradi. Uglarod yutish: Atmosferadagi karbonat angidridni yutib, global iqlim muvozanatini saqlashda muhim rol o'ynaydi.

Ko'payishi — Qo'ng'ir suv o'tlari jinsiy va jinsiy bo'lmagan usullarda ko'payadi: 1. Vegetativ ko'payish: Talom qismlaridan yangi organizm hosil bo'ladi. 2. Jinsiy bo'lmagan ko'payish: Harakatchan zoosporalar yordamida ko'payadi. 3. Jinsiy ko'payish: Izogamiya, anizogamiya yoki oogamiya orqali amalga oshadi. Jinsiy ko'payish hayot siklining sporofit va gametofit bosqichlarini o'z ichiga oladi.

Qo'ng'ir suv o'tlari dengiz ekotizimining ajralmas qismi bo'lib, tabiat va inson faoliyati uchun juda katta ahamiyatga ega. Ularning ekologik xizmatlari, iqtisodiy foydasi va iqlim o'zgarishini kamaytirishdagi roli kelajakda ularni yanada chuqurroq o'rganish zarurligini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. BOTANIKA:TUBAN O‘SIMLIKLAR Sh.TOJIBOYEV, N.NARALIEVA Namangan nashriyot—2016
2. Muzaffarov A. M. Algologiya: Oliy o‘quv yurtlari uchun darslik. Toshkent, 2005.
3. Lobban C. S., Harrison P. J. The Biology of Seaweeds. University of California Press, 1994.
4. "Phaeophyta haqida ilmiy tadqiqot" – Zenodo jurnali, zenodo.org.
5. Rasulov G. D. O‘simliklar ekologiyasi. Toshkent, 2010.